

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sanna Keko

KOULUKIUSAAMINEN

4. -6.-LUOKKALAISTEN KESKUUDESSA

Sosiaali- ja terveysala
2021

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sanna Keko
Opinnäytetyön nimi	Koulukiusaaminen 4.-6.-luokkalaisten keskuudessa
Vuosi	2021
Kieli	Suomi
Sivumäärä	41 + 2 liitettä
Ohjaaja	Miia Joensuu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten koulukiusaaminen ilmenee 4.-6.-luokkalaisten keskuudessa ja miten oppilaiden mielestä koulukiusaamista voitaisiin ehkäistä.

Opinnäytetyö suoritettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa tutkittua siitä, millaista koulukiusaamista alakouluissa koetaan ja miten oppilaiden näkökulmasta katsottuna kiusaamista ehkäistäisiin.

Tutkimuksessa käytettiin avointa kyselylomaketta ja tulokset analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Tutkimukseen osallistui 51 oppilasta luokilta 4. –6. Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeilla ja analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten mukaan oppilaat kokevat alakoulussa eniten sanallista ja sanatonta kiusaamista, kuten ivailua tai selän takana pahan puhumista. Kiusaaminen on käsitteenä kuitenkin subjektiivinen. Oppilaat mieltävät koulukiusaamisen ehkäisemisessä tärkeäksi opettajalähtöisen ryhmäyttämisen, aktiivisen kiusaamisen vastaisen työn ja suvaitsevaisuuden lisäämisen oppilaiden keskuudessa.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Hoitotyö

ABSTRACT

Author Sanna Keko
Title School Bullying among 4th – 6th Graders
Year 2021
Language Finnish
Pages 41 + 2 Appendices
Name of Supervisor Miia Joensuu

The purpose of this bachelor's thesis was to find out what school bullying is among 4th – 6th graders and how it could be prevented according to the pupils.

This bachelor's thesis is a qualitative research. The aim of this bachelor's thesis was to find out what kind of bullying pupils have experienced in the primary school and how bullying could be prevented in primary schools. An open-ended questionnaire was used in the research and the results were analyzed by inductive content analysis. The research involved 51 pupils in grades 4-6.

According to the research results the most experienced bullying method was verbal and non-verbal school bullying. But it can be said that being bullied was a subjective experience. The pupils think that the most effective way to stop bullying is teacher-directed activities to stop bullying, teamwork between pupils and increasing being tolerant among the children.

Keywords bullying, bullying prevention, school action programs

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	9
3	KIUSAAMINEN	10
	3.1 Kiusaaminen ryhmäilmionä koulussa	10
	3.2 Kiusaamisen ilmenemismuodot.....	12
	3.3 Kiusaaminen verkossa.....	12
4	KIUSAAMISEN EHKÄISY.....	15
	4.1 Lainsäädäntö	15
	4.2 Koulun rooli kiusaamisen ehkäisyssä.....	17
5	KOULUJEN TOIMENPIDEOHJELMAT	18
	5.1 Opettajan rooli kiusaamisen ehkäisyssä.....	19
	5.2 Vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä	21
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	22
	6.1 Tutkimusaineiston kerääminen	22
	6.2 Aineiston analysointi.....	23
7	TUTKIMUSTULOKSET	25
	7.1 Koulukiusaamisen muodot alakoulussa.....	25
	7.1.1 Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa.....	25
	7.1.2 Toiminnallinen kiusaaminen	25
	7.1.3 Sanallinen kiusaaminen.....	26
	7.1.4 Sanaton kiusaaminen	27
	7.2 Kiusaamisen ehkäiseminen.....	29
	7.2.1 Kiusaamisen seuraamukset.....	29
	7.2.2 Ryhmäyttäminen.....	29
	7.2.3 Ajatus- ja käytösmallien muuttaminen	30

7.2.4	Kiusaamiseen puuttuminen aktiivisesti	31
8	TULOSTEN TARKASTELU	33
8.1	Tulosten tarkastelu	33
8.2	Tutkimuksen luotettavuus	35
8.3	Tutkimuksen eettisyys	37
8.4	Tutkimus oppimisprosessina	39
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
9.1	Johtopäätökset	40
9.2	Jatkotutkimusaiheet	41
	LÄHTEET	42
	LIITTEET	46

TAULUKKOLUETTELO

TAULUKKO 1. Kiusaamisen muodot alakoulussa	28
TAULUKKO 2. Kiusaamisen ehkäiseminen	32

LIITELUETTELO

LIITE 1. Saatekirje oppilaalle

LIITE 2. Kyselylomake oppilaalle

1 JOHDANTO

Koulu on lasten ja nuorten elämän keskeisimpiä instituutioita. Koulu ei ole vain opetuksen ja sivistyksen kehto, vaan myös keskeinen lasten ja nuorten sosiaalinen toimintaympäristö. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus terveelliseen, turvalliseen ja hyvinvoivaan kouluympäristöön. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kouluissa ennaltaehkäistään kiusaamista, siihen puututaan ja toimenpiteiden vaikutuksia seurataan. (Hästbacka 2018, 17; Opetushallitus 2020.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2017) tekemästä koulukiusaamiskyselystä selviää, että koulukiusaamista kokee alakouluissa noin seitsemänprosenttia oppilasta vähintään kerran viikossa. Kiusaaminen on tahallista ja jatkuvaa aggressiivista käyttäytymistä, harmin tai haitan aiheuttamista yhdelle ja samalle oppilaalle. Kiusatut oppilaat ovat kouluaikanaan muita ahdistuneempia, masentuneempia ja yksinäisempiä. Jotkut kiusatuksi joutumisen kielteiset seuraukset näkyvät edelleen vuosien kuluttua. Kouluissa tehtävällä kiusaamisen vastaisella työllä on merkitystä kouluhyvinvoinnin kannalta. Suomessa koulujen välisissä kiusaamistilastoissa on pienet erot, eikä kiusaamiselle ole löydetty riittäviä syitä. (Ahtola 2016, 80-87.)

Koulukiusaaminen kokonaisuudessa on jo vanha ilmiö. Kiusaaminen kuitenkin jatkuvasti muuttaa muotoaan ja sosiaalinen media tuo omat lisähaasteensa kiusaamisen ehkäisemiseen.

Vanhempia ja koulun aikuisia tarvitaan katkaisemaan kiusaaminen, nostamaan ongelmat esiin ja vastuuttamaan ryhmän lapset jatkossa toimimaan eri tavalla. Kiusatun tulisi saada tukea, mutta myös rohkaistua uudella tavalla puolustamaan itseään. (MLL 2021.)

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin erään alakoulun 4.-6.-luokkalaisten kokemuksia kiusaamisesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa tuoreempaa tietoa siitä, millaista kiusaamista alakouluissa esiintyy ja miten alakouluikäiset ehkäisisivät kiusaamista.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaista kiusaamista alakouluissa koetaan?
2. Miten oppilaat ehkäisisivät kiusaamista?

3 KIUSAAMINEN

Kiusaaminen on subjektiivinen kokemus, eikä sen määrittelemisen ole ongelmallista. Se, mikä loukkaa yhtä, ei välttämättä loukkaa toista ollenkaan. Myöskään kaikkia kiusaamiseksi koettuja tekoja ei ole tarkoitettu loukkaaviksi, vaikka niillä voi olla vakaviakin seurauksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 39.)

Kiusaamisella tarkoitetaan toistuvaa ja pitkään jatkunutta toimintaa. Se voi olla henkistä tai fyysistä. Se voi olla esimerkiksi sortamista, pilkkaamista, ulkopuolelle jättämistä, pahan puhumista, epäoikeudenmukaista kohtelua, uhkaamista tai fyysisen koskemattomuuden loukkaamista. Kiusaamisen kohteena oleva kokee itsensä useimmiten puolustuskyvyttömäksi. Tutkijoiden välillä on kuitenkin eroavaisuuksia, eikä kiusaamisen määrittelemisen ole yksiselitteistä. Tutkijat ovat ehdottaneet, että kiusaaminen tulisi määritellä teon intensiteetin perusteella, sillä vaikkapa nettikiusaamisessa voi jo yksittäinen tapaus olla erittäin vahingollinen. (Kaski & Nevalainen 2017; Hästbacka 2018.)

Jokainen yhteisö määrittelee sen, mikä on kiusaamista ja mikä ei. Joissain yhteisöissä karski kielenkäyttö ja herjan heittäminen ovat kiusaamista, kun taas toisessa yhteisössä se on vain läpänheittoa. Kiusaaminen voi olla myös niin hienosyistä, ettei ulkopuolinen edes huomaa sitä. Pienet katseet, toistuvasti päälle puhuminen tai selän kääntäminen ryhmässä, ovat esimerkkejä tästä. Kiusattu sen tuntee, mutta se ei ole niin selkeää, että muut sen huomaisivat. (Kaski ym. 2017, 12-14.)

3.1 Kiusaaminen ryhmäilmionä koulussa

Kiusaamisprosessissa vallitsee monia eri rooleja. Kiusattu on henkilö, johon toistuvasti kohdistuu kiusaamista kiusaajan toimesta. Kiusaaja on aktiivinen, aloitteellinen kiusaamaan. Apuri menee mukaan kiusaamiseen ja avustaa kiusaajaa. Kanustaja taas tulee paikalle katsomaan tilannetta, naureskelemaan ja rohkaisemaan kiusaajaa. Puolustaja asettuu kiusatun puolelle. Hän tukee kiusattua ja yrittää saada muut lopettamaan kiusaamisen. Hiljainen hyväksyjä vetäytyy syrjään ja

ei ole huomaavinaan kiusaamista. (Salmivalli 2003, 32.) Ryhmäilmiöllä tarkoitetaan sitä, että kiusaamistilanteissa muutamat henkilöt osallistuvat kiusaamiseen samalla, kun muut henkilöt mahdollistavat väkivallan asteittaisen lisääntymisen. Ryhmän passiivinen hyväksyntä kielteisille teoille vaikuttaa ratkaisevasti kiusaamisen jatkumiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 40-41.)

Kiusaamisen jatkuessa pitkään, siihen liitetään yleensä erilaisia rituaaleja. Rituaalit yhdistävät kiusaajaryhmää ja tuottavat hauskuutta. Rituaalien tarkoituksena voi olla kiusatun eristäminen tai nolaaminen. Rituaalit yhtenäistävät niihin osallistuvia kiusaajia ja eristävät kiusatun muusta yhteisöstä. (Hamarus, Holmberg-Kalenius & Salmi 2015, 29.) Kiusaamisessa vallitsee epätasapaino osapuolten välillä, jolloin kiusattu joutuu puolustautumaan tai on avuton kiusaajia vastaan. Epätasapaino voi olla ruumiillista, henkistä tai sosiaalista. Pojilla ruumiillinen epätasapaino tarkoittaa, että toinen on esimerkiksi vahvempi. Kahden yhtä vahvan oppilaan keskinäinen nahistelu ei näin ollen katsota täyttävän kiusaamisen määritelmää. (Hamarus 2008, 12.)

Kiusaaminen näyttäytyy erilaisessa roolissa tyttöjen ja poikien välillä. Tyttöjen välinen kiusaaminen on enemmänkin niin sanottua epäsuoraa kiusaamista, kuten juoruilua, valehtelua ja pahan puhumista. Poikien keskuudessa taas kiusaaminen on enemmänkin niin sanotusti suoraa fyysistä kiusaamista, joten se on helpommin havaittavissa. (Hamarus 2008.) Haataja, Konu, Koivisto & Joronen (2017, 82-83.) ovat tutkineet lasten koulukiusaamisen ja psykosomaattisen oireilun yhteyttä. Tutkimuksessa selvisi, että koulukiusaaminen oli yhteydessä runsaaseen psykosomaattiseen oireiluun sekä tytöillä että pojilla. Tulosten mukaan kiusatut oireilivat enemmän kuin kiusaajat ja ne lapset, jotka eivät osallistuneet kiusaamiseen. Kiusaaminen saattaa näyttäytyä ulospäin erilaisina kipuiluina kuten pääkipuna, vatsakipuna, raajakipuna tai selkäkipuna. Henkilön kokema fyysistä kipua, joka johtuu mielen pahoinvoinnista kuvataan psykosomaattisena kipuna. Psykosomaattinen kipu oireilee johonkin ruumiin osaan, mutta selittävää syytä, mistä kipu voisi johtua, ei koskaan löydetä. (Mielenterveystalo.fi 2021.)

Perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla yleisimpiä kiusaamisen muotoja ovat sanallinen kiusaaminen ja siihen liittyvä julkinen nolaaminen sekä järjestelmällinen ryhmästä sulkeminen tai ilkeiden puheiden levittäminen. Fyysinen kiusaaminen on yleisempää ala- kuin yläkoulussa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 47.)

3.2 Kiusaamisen ilmenemismuodot

Niin sanottu sanaton viestintä ilmentää kiusaamista eleiden, ilmeiden ja muun keuhollisen viestinnän avulla. Sanattoman viestinnän tarkoitus on loukata, väheksyä tai mollata jotakuta. Sanattoman viestinnän avulla voidaan jättää kiusattu huomiotta, ignorata hänet tai sivuuttaa kokonaan. Myös äänensävy ja -korkeus, joiden on tarkoitus loukata toista, lasketaan sanattomaan viestintään. (Kaski ym. 2017, 16.) Sanallinen kiusaaminen on helpommin havaittavissa kuin sanaton kiusaaminen. Sanallinen kiusaaminen on toisen mollaamista, haukkumista, ikävästi sanomista, pahan puhumista suoraan tai selän takana. Kirjoittamista toisesta ikävästi sosiaaliseen mediaan tai vihapuheita. (Kaski ym. 2017, 16.)

Toiminnallisella kiusaamisella tarkoitetaan kiusatun eristämistä muusta yhteisöstä tai ulkopuolelle jättämistä. Tönimistä, lyömistä, epäoikeudenmukaista toimintaa, kiusatun tavaroiden tuhoamista tai viharikoksen kohdistamista kiusattuun. Toiminnallista kiusaamista voidaan kutsua myös fyysiseksi kiusaamiseksi. (Kaski ym. 2017, 16.)

3.3 Kiusaaminen verkossa

Verkkokiusaaminen on verkon ja siihen liitettyjen laitteiden välityksellä tapahtuvaa kiusaamista. 2000-luvulla voimakkaasti yleistyneellä kiusaamisen muodolla on perinteistä kiusaamista muistuttavia piirteitä, kuten negatiiviset teot sekä osapuolten voimasuhteiden epätasapaino. Perinteisen kiusaamisen yleisimmät muodot kuten nimittely, pilkkaaminen ja syrjintä ovat eri tavoin sovellettuina yleisiä verkkokiusaamisen muotoja. Verkossa tapahtuvalla kiusaamisella on kuitenkin

ominaiset muotonsa, jotka tekevät siitä erityisen haastavan kiusaamisen muodon. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 49.)

Verkkokiusaamista pystytään tekemään niin mobiililaitteiden kuin tietokoneen tai tablettien välityksellä erilaisissa verkkoyhteisöissä, esimerkiksi WhatsAppin, Facebookin, Instagramin tai Snapchatin avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2018, 108-109.) mukaan koulussa tapahtuvalla mobiililaitteiden käytöllä on välitön yhteys koulunkäyntiin, ja koululla on toimivalta puuttua asiattomaan mobiililaitteiden käyttöön koulupäivän aikana. Kotona mobiililaitteiden käytön valvontavastuu on vanhemmilla.

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen voi olla esimerkiksi toisen nimellä esiintyminen keskusteluryhmissä tai toisen kuvan käyttäminen omanaan (Juusola 2015, 10). Sosiaalisessa mediassa kiusaaminen tuo kiusaamiselle omat uudenlaiset haasteet puuttua kiusaamistilanteisiin. Se eroaa muodollaan muusta kiusaamisesta, sillä kiusaajan ei tarvitse esiintyä omalla nimellä, kuvallaan tai muutenkaan tunnistettavilla tiedoilla. Viestintävälineiden avulla kiusaaminen voi olla toistuvaa, ajasta ja paikasta riippumatta. (Anias, Hyvärinen, Honkanen & Männikkö 2020,2.) Kiusaaminen on mahdollista vuorokauden ajasta riippumatta.

Sosiaalisessa mediassa kiusaamisen erityispiirteitä ovat sakinhivutus, jossa muut saadaan reagoimaan ja kirjoittamaan nopeasti jotain ikävää kohteesta tai identiteettivarkaus esimerkiksi Facebookissa. Koulukiusaaminen on yhä enemmän siirtynyt sosiaaliseen mediaan ja se herättää huolta etenkin koulujen terveydenhoitajissa. Terveystutkimuksissa nousi esiin, että etenkin alakouluikäisillä pojilla kiusaaminen on siirtynyt enemmän tietokonepeleihin, joissa kiusattu suljetaan pois pelistä. Tällaiseen kiusaamiseen koulujen on vaikea puuttua. Kiusaaminen on lisännyt myös poissaoloja ja pelkoa tulla kouluun. (Kaski ym. 2017; Poutiainen 2016.) Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) edellyttää kouluilta entistä vahvemmin oppilaiden mielenterveyden tukemista ja hoidon järjestämistä.

Varhaisen tuen tarpeen tunnistaminen ja oikea-aikainen avun tarjoaminen ovat tärkeitä peruspalvelujen haasteita.

4 KIUSAAMISEN EHKÄISY

Opetussuunnitelmien perusteissa lähtökohtana on lapsen ja nuoren edun ensisijaisuus, elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Jokainen lapsi ja nuori on ainutlaatuinen ja arvokas sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi sekä huomioon otetuksi yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Opetuksen ja kasvatuksen tulisi tukea lasta ja nuorta kasvamaan ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja rohkeasti. Arvoperusta tulee näkyä eri yksiköiden toimintakulttuurissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 59.)

Hamaruksen (2008, 83.) mukaan koulukiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja kiusaamiseen puuttumisessa on kyse pohjimmiltaan koulun oman toimintakulttuurin luomisesta. Yksi kiusaamisen ehkäisyn avaintekijöistä on tietoinen, tavoitteellinen ja suunnitelmallinen ennaltaehkäisevä arjen työ kouluissa. Toinen avaintekijä on kiusaamisen tunnistaminen, sen vakavuuden ymmärtäminen sekä piiloisen ilmiön havaitseminen arjessa. Viimeinen oleellinen tekijä kiusaamista estävässä toiminnassa on riittävän pitkäjänteinen seuranta.

Hästbackan (2018, 16.) tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret korostavat kiusaamistilanteista omin avuin selviämistä. Näin monet lapset ja nuoret valitsevat selviytymisstrategiaksi kiusaamisesta vaikenemisen. Tämä kuvaa nuorten kulttuuria ja toimintaa ohjaavaa normistoa, jossa itseen kohdistuva pilkka tai läppä tulee kestää. Tämä hankaloittaa opettajien ja huoltajien mahdollisuutta puuttua koulukiusaamiseen.

4.1 Lainsäädäntö

Suomalaisissa kouluissa tapahtuu päivittäin monenlaista väkivaltaista käyttäytymistä oppilaiden välillä. Vain harvat koulukiusaamistapaukset etenevät poliisille

tai rikosoikeudelliseen prosessiin. Kaiken kaikkiaan suurin osa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta ei tule viranomaisten tietoon lainkaan. (Hästbacka 2018, 10.) Koulujen turvallisuutta ohjaa perusopetuslaki, jonka mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä edellyttää myös koulussa sattuvien tapaturmien ehkäisyä. Lain mukaan opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä myös suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, toimeenpanna se sekä valvoa sen noudattamista ja toteutumista. (Pauna, Karjalainen, Nurmi-Lüthje, Strömmer & Lüthje 2012.)

Opetushallituksen (2020) mukaan opettajan tehtävänä on luoda turvallinen ja rauhallinen ilmapiiriin opetustilanteisiin. Opettajan tehtäviin kuuluu huolehtia tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamisesta. Hänen tulisi tuntea oppilaiden käyttämiä sosiaalisen median ja digitaalisten pelien ympäristöjä ja verkkokiusaamisen erityispiirteitä.

Perusopetuslain 29 §:n mukaan koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta, niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle. Ilmoitusvelvollisuuden tavoitteena on tuoda esiin koulussa tapahtuvan kiusaamisen ja häirinnän lisäksi myös koulumatkalla esiin tulevat kiusaamis- ja häirintätapaukset. Tilanteiden esille tuleminen edesauttaa kokonaistilanteen selvittämistä ja tehostaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Myös oppilaan aiheuttamasta fyysisestä vahingoista tulee perusopetuslain mukaan ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 109-110.)

Koulun käyttämistä ojentamis- ja kurinpitotoimista tulee perusopetuslain mukaisesti ilmoittaa oppilaan huoltajalle. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista tai oppilaan määräämisaikaista erottamista, on yksi-

löitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja varattava oppilaan huoltajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Koululla tulee olla yhteydenpitoa varten ajantasaiset yhteystiedot oppilaan huoltajiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 109-110.)

4.2 Koulun rooli kiusaamisen ehkäisyssä

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kouluissa noudatetaan lainsäädäntöä ja koulujen toiminnan laillisuutta valvotaan. Opetuksen järjestäjä vastaa myös siitä, että kouluissa ennaltaehkäistään kiusaamista, siihen puututaan ja toimenpiteiden vaikutuksia seurataan. (Opetushallitus 2020) Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia sekä turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työkentelyä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 60.)

Useilla kouluilla on käytössään jokin kiusaamisen vastainen suunnitelma tai toimintamalli. Osa näistä keinoista on koulujen arjessa syntyneitä ja vakiintuneita käytäntöjä ja osa nimenomaan tähän tarkoitukseen kehitettyjä toimenpideohjelmiä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 83.)

5 KOULUJEN TOIMENPIDEOHJELMAT

KiVa on lyhenne sanoista kiusaamista vastustava tai kiusaamisen vastainen. KiVa Koulu on Turun yliopistossa kehitetty kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. Ohjelman tavoitteina ovat kiusaamisen ehkäiseminen, tehokas puuttuminen kiusaamistilanteisiin ja jatkuva seuranta. KiVa -toimenpideohjelmaa käytetään laajasti ympäri Suomen kouluja. (KiVa Program & University of Turku 2021) Ohjelmaan kuuluvat koko koulu yhteisöä koskevat ennaltaehkäisevät toimenpiteet sekä kohdennetut toimenpiteet kiusaamistapausten selvittelyyn. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 84.)

Pitkin vuotta systemaattisesti pidettävillä KiVa-oppituntien avulla voidaan vaikuttaa oppilasryhmien normeihin ja siihen, miten lapset ja nuoret toimivat kiusaamista havaitessaan. Tämä edellyttää myös kaikilta yhteisön aikuisilta selkeää viestiä siitä, että kiusaamista ei hyväksytä. Toinen KiVa:n tavoite on tehokas puuttuminen esille tuleviin kiusaamistapauksiin: tähän KiVa tarjoaa selkeät ohjeet, joiden takana on vahva tutkimusnäyttö. Kolmanneksi, KiVa tarjoaa työkalut jatkuvaan oman koulun tilanteen seurantaan jokavuotisten online-kyselyiden ja niistä saatavan palautteen muodossa. KiVa sisältää materiaalia myös vanhemmille. KiVan mukaan koko koulu yhteisön panosta tarvitaan, jotta jokaisen lapsen ja nuoren oikeus turvalliseen oppimisympäristöön toteutuu. (KiVa Program & University of Turku 2021.)

Lions Quest -elämisen taitoja on toiminnallinen ohjelma, jonka tavoitteena on luoda hyvää luokkahenkeä ja tukea itseluottamuksen kehittymistä sekä vähentää kiusaamista. LQ-elämisen taitoja -ohjelma antaa kouluille ja kasvattajille käytännön työkaluja oppilasryhmien ryhmäyttämiseen ja elämäntaitojen harjoitteluun. Ohjelman avulla vahvistetaan lasten ja nuorten hyviä käyttäytymismalleja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 87.)

Koulurauha -ohjelma on Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Poliisihallituksen, Opetushallituksen, Folkhälsanin ja Suomen Vanhempainliiton yhteisohjelma, jonka tavoitteena on koulu yhteisön osallisuuden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen. Keskeistä on oppilaiden osallisuus koulurauhan rakentamiseen sekä moniammatillinen yhteistyö. Tavoitteena on rakentaa psyykkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti turvallinen koulupäivä ja kouluvuosi. Keskeistä on oppilaiden osallisuus koulurauhan rakentamiseen. Päämääränä on edistää koulun yhteisöllisyyttä ja hyvää ilmapiiriä.

Koulurauhan valtakunnallinen julistustapahtuma kulkee viestikapulan lailla paikakunnalta toiselle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 87.)

VERSO-ohjelma tuo kasvatuskentälle restoratiivisia kohtaamisen menetelmiä arjen toimintaan. Restoratiivinen sovittelu tarjoaa vaihtoehtoisen tavan ratkaista oppilaiden keskinäisiä sekä opettajien tai muun henkilökunnan ja oppilaiden välisiä ristiriitoja koulun arkipäivässä. Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelijoiksi koulutetut koulun henkilökunnan jäsenet ja/tai oppilaat auttavat osapuolia itse löytämään ratkaisun ristiriita- ja kiusaamistilanteisiin. Koulujen oma sovittelutoiminta tuottaa tietotaitoa, joka tarvittaessa ohjaa hyödyntämään valtion tukemaa alueellista rikos- ja riita-asioiden sovittelupalvelua. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 89.)

5.1 Opettajan rooli kiusaamisen ehkäisyssä

Opettajan tulee puuttua havaitsemaansa tai tietoonsa tulleeseen kiusaamistilanteeseen välittömästi ja seurata toimenpiteiden vaikutuksia. Opettajan tulee myös ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä niihin syyllistyneen ja kohteena olevan oppilaan huoltajalle perusopetuksessa. (Opetushallitus 2020.)

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö

2018, 61.) Opettaja voi lain mukaisesti konsultoida opiskeluhoollon henkilöstöä oppilaan yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarpeesta sekä luovuttaa välttämättömiä tietoja eteenpäin. Opettajan tehtävä on yhdessä oppilaan kanssa ottaa yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin todetessaan palveluiden tarpeen sekä luovuttaa tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot. Opettaja ohjaa sekä kiusatun että kiusaajan tarvittaessa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen piiriin. Hän myös kokoaa tarvittaessa yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän oppilaan ja huoltajien suostumuksella sekä tekee tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen ja/tai on yhteydessä poliisiin. (Opetushallitus 2020)

Mäkinen & Peltola (2009, 57-58.) ovat analysoineet pro gradu -tutkielmassaan luokanopettajien näkemyksiä koulukiusaamisesta ilmiönä. Tutkielmassa nousi esiin, että opettajat mieltävät koulukiusaamisen laaja-alaiseksi ja moniselitteiseksi ilmiöksi, joka on erilaista tyttöjen ja poikien välillä. Kiusaamisen määrittelyä opettajat kokevat haastavaksi, sillä opettajat ja oppilaat määrittelevät kiusaamisen eri tavoin. Sillä tilanne, missä opettaja näkee harmitonta kiusoittelua, oppilas saattaa kin kokea suoranaista kiusaamista. Erilainen käsitys kiusaamisesta tekee opettajille haasteelliseksi mahdollisuuden puuttua kiusaamistilanteeseen. Tutkimukseen osallistuneiden opettajien mielestä tietynlainen voimien mittely kuuluu lasten elämään ja he ovat huolissaan siitä, että kiusaamista nähdään nykyään joka paikassa ja sitä ylianalysoidaan. Opettajien näkökulman mukaan kiusaamisen määrittely on tärkeää; on tärkeää tehdä selväksi sekä työyhteisössä, luokassa että vanhempien kanssa, mitä koulukiusaamisella tarkoitetaan. Näin varmistetaan, että kaikki puhuvat samasta asiasta ja vältetään turhat tulkinnat.

5.2 Vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä

Vanhempien tulee osoittaa kiinnostusta lapsen maailmaa kohtaan. Yhteiset keskustelut ja kysymysten esittäminen antavat lapselle mahdollisuuden kertoa kuulumisistaan ja mieltään painavista asioista. Kysymykset voivat toimia avauksina keskustelulle mahdollisesta kiusaamisesta tai kaverisuhteisiin liittyvistä ongelmista. (MLL 2021.)

Kiusaamistilanteen tullessa ilmi, vanhempien tehtävä on olla yhteydessä opettajaan ja kysellä miltä tilanne näyttää opettajan näkökulmasta katsottuna. Vanhemman tärkein tehtävä on rakastaa ja kannustaa lastaan varauksettomasti. Koulun velvollisuus on puuttua kiusaamiseen koko luokan voimin. (MLL 2021.)

Parkkinen (2019, 43.) on tutkimuksessaan tutkinut vanhempien kokemuksia koulukiusaamisesta ja vanhempien keinoja ehkäistä koulukiusaamista. Vanhemmat nostivat tärkeiksi asioiksi koulun ja kodin välille ennakoivat toimet yhteistyön avulla, kolmannen osapuolen avun ja kotoa tehtävät toimet kiusaamisen ehkäisyyn. Ennakoivina toimina nähtiin keinot, joiden avulla kiusaamista voitaisiin ehkäistä jo ennen kuin se on alkanutkaan tai viimeistään lopettaa kiusaaminen tehokkaasti yhteistyössä koulun kanssa. Vanhemmat kaipaavat koululta avoimuutta ja tasavertaisuuden tunnetta kasvattajina. Kolmannen osapuolen apu nähtiin hyödylliseksi silloin, kun koulun ja vanhempien omat resurssit eivät riitä tilanteiden ratkaisemiseksi. Kotoa tehtävät toimet olivat rekisterimerkinnät, terveystodistukset, harrastustoiminnan antama tuki ja kotikouluun siirtäminen. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat jäivät kaipaamaan lisää tietoutta kiusaamisesta, sen etenemisestä ja toimenpiteistä koulussa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen toteutusosiossa käydään tarkemmin läpi tutkimuksen toteutusta. Opinnäytetyö suoritettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sillä tavoitteena oli saada oppilaiden kokemuksia, tulkintoja, käsityksiä ja näkemyksiä koulu- kiusaamisesta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 65-79.)

Tutkimus on toteutettu yhteistyössä erään suomalaisen alakoulun, Vaasan ammattikorkeakoulun ja tutkijan kanssa. Opinnäytetyön puhtaaksi kirjoittamisessa ja toteutuksessa on käytetty Vaasan ammattikorkeakoulun kirjallisia ohjeita.

6.1 Tutkimusaineiston kerääminen

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa teoreettinen viitekehys määrää sen, millainen aineisto kannattaa kerätä ja millaista menetelmää analyysissä kannattaa käyttää. Laadullisessa tutkimuksessa luonteenomaista on kerätä aineisto, joka tekee mahdollisimman monenlaiset tarkastelut mahdollisiksi, sillä tarkoituksena on tuoda esille uusi näkökulma jo tutkittuun aiheeseen (Alasuutari 2011, 83-84 ; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 66.) Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, millaista koulukiusaamista alakouluissa esiintyy tänä päivänä ja miten sitä voitaisiin oppilaiden näkökulmasta katsoen ehkäistä.

Kyselylomakkeen laatimisessa on huomioitava, että tutkimukseen osallistuvat ymmärtävät käytettyä sanastoa. Kyselylomakkeen etu haastatteluun verrattuna on se, että kyselyyn osallistuville saattaa olla helpompaa tuoda esiin vaikeampiakin asioita kyselylomakkeen kautta, joita he eivät välttämättä toisi esille haastattelussa. (Field & Morse 1988, 87–88.) Tutkimuksessa käytettiin tutkijan laatimaa avointa kyselylomaketta. Avoimen kyselylomakkeen avulla oli tarkoitus saada mahdollisimman kattavasti subjektiivisia kokemuksia ja ajatuksia tutkittavasta aiheesta. Tutkimuslomake löytyy tämän opinnäytetyön liitteenä kohdasta (LIITE 2).

Tutkimukseen osallistuville asetettiin ainoaksi kriteeriksi opiskeleminen alakoulun 4., 5. tai 6. luokalla. Oppilaiden huoltajilta pyydettiin lupa osallistua tutkimukseen Google Formsin kautta paria viikkoa ennen tutkimuspäivää.

Tutkimuspäivänä tutkija toimitti henkilökohtaisesti avoimet kyselylomakkeet tutkittaville. Kyselylomakkeeseen vastattiin luokkahuoneessa oppitunnin aikana ja täyttöaika oli varattu 30 minuuttia. Tutkimushetkellä oppilaille annettavasta saatekirjeestä kävivät ilmi tutkimuksen tarkoitus ja tavoite, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus sekä mihin kyselylomake tuli palauttaa vastaamisen jälkeen. Saatekirjeessä painotettiin tutkimuksen vapaaehtoisuutta sekä anonymiteetin säilymistä (LIITE 1).

Kyselylomakkeen ensimmäisessä kohdassa kysyttiin vastaajan sukupuolta. Toisessa kohdassa kysyttiin, kuinka usein vastaajaa on kiusattu ja minkälaista kiusaamista vastaaja on kokenut. Kolmannessa kohdassa kysyttiin avoimella kysymyksellä, minkälainen toiminta on kiusaamista. Neljännessä kohdassa kysyttiin, miten kiusaamista voitaisiin ehkäistä. (LIITE 2) Kyselylomakkeet palautettiin lopuksi tutkijalle suljettavaan kirjekuoreen. Tutkimus toteutettiin hyvässä yhteistyössä johdettavan opettajan, tutkittavien ja tutkijan välillä.

Tutkimuksen rahoitus tapahtui omakustanteisesti, sillä tutkija kustansi tulostetut lomakkeet sekä niiden kuljetukset kohdeorganisaatioon ja sieltä takaisin tutkijalle. Muita kustannuksia tutkimuksesta ei koitunut. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus.fi opinnäytetyöarkistossa.

6.2 Aineiston analysointi

Kyselylomakkeen avoimet kysymykset analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä. Sisällön analyysin työvaiheet koostuvat aineiston keräämisen jälkeen tutkittavan aiheen rajaamisesta, aineiston läpikäymisestä ja aineiston luokittelusta sekä lopuksi yhteenvedon laatimisesta. Tärkeää on rajata aineistosta ne asiat, jotka

ovat johtopäätösten ja tutkimuksen kannalta olennaisia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.)

Sisällönanalyysi on kvalitatiivisen eli laadullisen aineiston analyysimenetelmä. Sitä käytetään erilaisissa kvalitatiivisen tutkimuksen lähestymistavoissa. Tavoitteena on käsitellä aineistoa laajasti, mutta tiiviisti. Aineistosta etsitään suoria ilmaisuja, jotka alakategorioidaan. Alakategorioille luodaan niitä parhaiten kuvaavat sanat, joita kutsutaan yläkategorioiksi. Näistä saadaan yhdistävä tekijä, joka vastaa tutkimuskysymykseen. (Kankkunen ym. 2015, 163-167)

Aineiston analysointi aloitettiin tekemällä Excel -taulukon siitä, kuinka usein tutkittavat kokivat koulupäivän aikana kiusaamista. Kyselylomakkeessa annetut vastausvaihtoehdot olivat joka päivä, joskus tai ei koskaan. Kaikkinensa tutkimukseen osallistui 51 oppilasta.

Seuraavaksi tutkija avasi uuden Excel -taulukon ja etsi tutkimusaineistosta suoria lainauksia, jotka vastasivat tutkimusaihetta. Suoria lainauksia valikoitui 43 kappaletta. Suorat lainaukset löytyvät tutkimustulosten alakategorioista. Näistä yhdistettiin vielä suoria lainauksia yhdistäviä yläkategorioita, joita syntyi yhteensä kahdeksan kappaletta. Lopuksi ala- ja yläkategorioista muodostettiin yhdistävät tekijät. Yhdistävinä tekijöinä opinnäytetyössä ovat kiusaamisen muodot alakoulussa ja kiusaamisen ehkäiseminen. Yksittäisistä oletuksista ja havainnoinneista tutkijan tulee yhdistää uskottava kokonaisuus, sillä analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108; Puusa 2020, 146.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa käydään läpi tutkimustulokset. Tutkimustulokset kuvataan alaluokien mukaan ja alaluokat on jaettu vielä yläluokkiin.

7.1 Koulukiusaamisen muodot alakoulussa

Tässä osiossa tutkijan oli tarkoitus selvittää, millaista koulukiusaamista alakouluissa esiintyy ja minkälaista koulukiusaamisen muotoa koetaan eniten. Koulukiusaamisen muodoiksi on tässä opinnäytetyössä mainittu sosiaalisessa mediassa kiusaaminen, toiminnallinen kiusaaminen sekä sanallinen ja sanaton kiusaaminen.

Kyselyyn vastanneista oppilaista 51 % (n=51) ei ollut koskaan kiusattu koulupäivän aikana. Oppilaista 47 % koki tulleen koulukiusatuksi joskus ja 2 % koki tulleen koulukiusatuksi jokaisena koulupäivänä.

7.1.1 Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa

Vastauksista selvisi, että sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen koettiin vapaa-ajalla tapahtuvaksi toiminnaksi eikä sitä mielletty kouluaikana tapahtuvaksi kiusaamiseksi. Oppilaiden mielestä sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaaminen esiintyy kuvien tai videoiden luvattomana julkaisemisena tai ilkeinä kommentteina. Sosiaalisen median kautta tapahtuvasta kiusaamisesta tutkittavat kertoivat kahdessa eri vastauslomakkeessa.

”Netissä jonku kuvan tai videon julkaiseminen, jota ei olisi saanut julkaista.”

”Netissä kommentoida toisen ihmisen videoihin ja kuviin jotain paha.”

7.1.2 Toiminnallinen kiusaaminen

Toiminnallista kiusaamista tutkittavat kokivat huomattavasti enemmän kuin sosiaalisen median kautta tapahtuvaa kiusaamista. Toiminnallista kiusaamista koettiin

esimerkiksi fyysisenä kajoamisena toiseen ihmiseen tai toisen tavaroiden varasteluna. Vastauksista selvisi oppilaiden pelko ja huoli kiusaamistilanteen pahentumisesta, mikäli koulukiusaamistilanteeseen puuttuu opettaja tai muu aikuinen.

”Kuristettiin, lyötiin, kaadettiin maahan, heiteltiin kivillä ja mun suuhun kaadettiin pikkukiviä.”

”Pahoinpitelyllä ja turpaan saamiset.”

”Minua on koulukiusattu haukkumalla ja lyöty ja potkittu.”

”Toisen tavaroiden varastelu”

”Minut on hakattu koulussa kaksi kertaa. Haukkuminen on vieläkin jokapäiväistä, mutta en halua että asialle tehdään mitään koska se vain pahentaisi tilannetta.”

7.1.3 Sanallinen kiusaaminen

Vastausten mukaan sanallinen kiusaaminen on yleisin alakouluikäisten keskuudessa esiintyvä kiusaamisen muoto. Sanallisen kiusaamisen muotoja oli mainittu useassa vastauslomakkeessa ja sanalliseen kiusaamiseen on moninaiset keinot. Sanallista kiusaamista on helppo toteuttaa ja siihen puuttuminen on haasteellisempaa kuin toiminnalliseen kiusaamiseen. Vastauksissa sanallista kiusaamista ilmeni esimerkiksi ivaamisena, ystävyyden ehtojen luomisena, pahan puhumisena toisesta oppilaasta tai lällättelynä.

”Kiusaaminen on esim. toisen ärsyttämistä tai haukkumista. Kiusaaminen voi olla myös syrjintää.”

”Jatkuva nimittely, töniminen, tavaroiden varastelu, yksityisten asioiden levittely, keksittyjen juttujen levittely ja väkivallan käyttö.”

”Minua on koulukiusattu haukkumalla.”

”Minua syrjittiin ja olin usein yksin. Joskus minut päästettiin leikkiin mukaan, mutta siinäkin oli ehtonsa. Kyllä minulla ystäviä oli mutta he menivät yleensä omien ystäviensä kanssa.”

”Ennen minusta on puhuttu paha selän takana, mutta ystäväni aina ovat kertoneet siitä minulle. Välillä otan joidenkin vitsit tosissani ja se satuttaa minua.”

7.1.4 Sanaton kiusaaminen

Sanaton kiusaaminen on kiusaamismuodoista vaikein tunnistettavissa oleva kiusaamisen muoto ulkopuolisen silmin. Vastauksissa sanatonta kiusaamista ilmeni pieninä ilkikurisina eleinä, syrjimisinä, yksin jättämisenä tai muuna tahallisesti toiselle paha mieltä aiheuttavana tekona. Vastauksista ilmeni sanatonta kiusaamista etenkin leikkien kautta, jolloin yksi jätetään ryhmän leikissä ulkopuolelle. Toisaalta kiusaaminen nähtiin yksilöllisenä kokemuksena, jolloin toinen kokee tilanteen ikävänä, vaikka tarkoitusperä olisikin ollut hyvä.

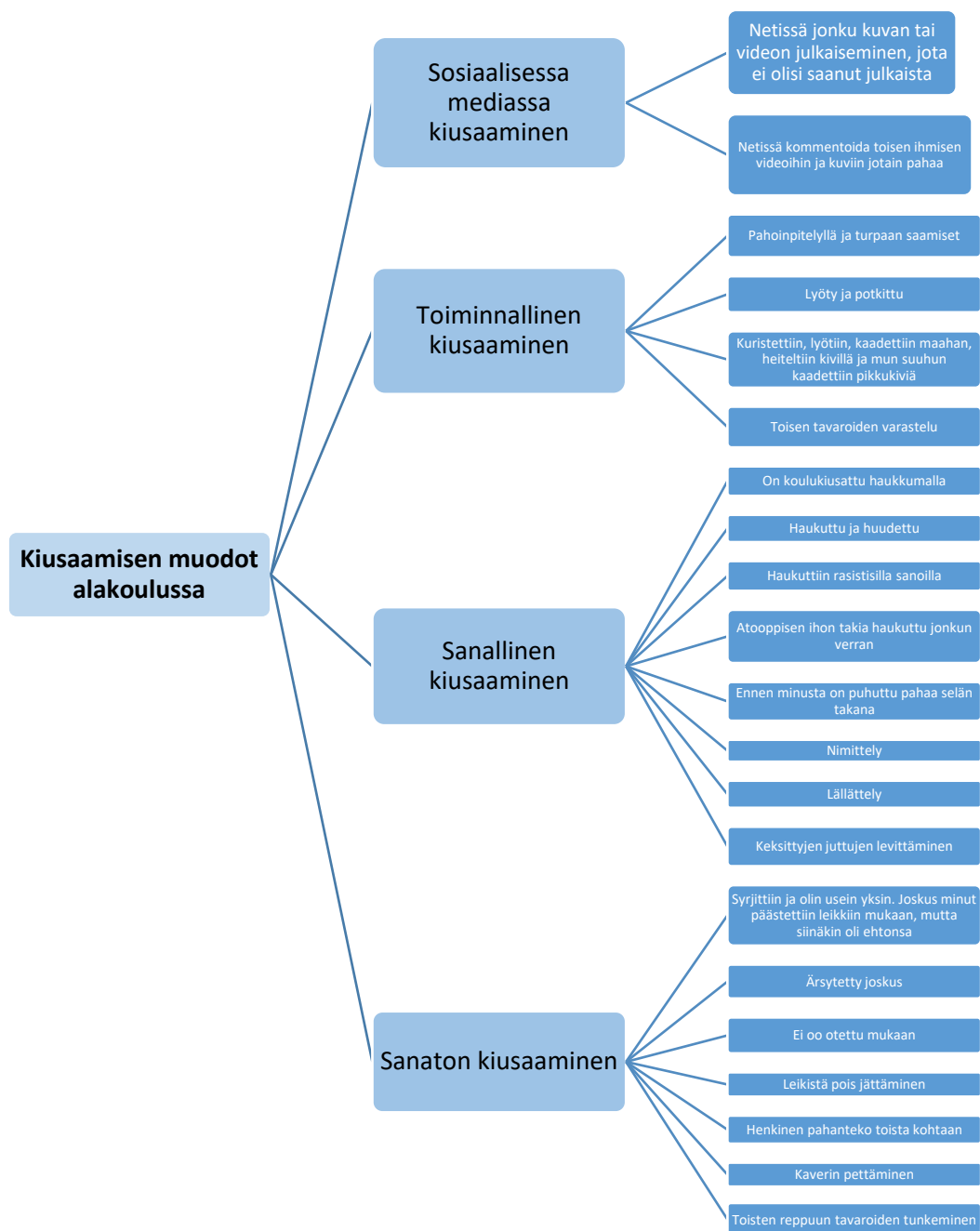
”Mua ei oo otettu mukaan leikkeihin.”

”.. mut jätettiin leikistä pois.”

”Kaverin luottamuksen pettäminen kun kertoo sille jonku salaisuuden, mitä muut ei sais tietää.”

”Kiusaaminen satuttaa vaikka sitä ei oli tehty tarkoituksella ja jättää kiusattuun ikuisen jäljen.”

Yhdistävätekijä	Yläkategoria	Alakategoria
-----------------	--------------	--------------

Taulukko 1 Kiusaamisen muodot alakoulussa

7.2 Kiusaamisen ehkäiseminen

Kiusaamisen ehkäisemisen alle on koottu oppilaiden vastauksista ilmenneitä ehdotuksia siitä, miten koulukiusaamista voitaisiin ehkäistä kouluarjessa. Vastausten mukaan suurin osa oppilaista oli halukas osallistumaan kiusaamisen vastaiseen työhön, kunhan aloitteen kiusaamisen ehkäisemiseksi tekee koulu. Myös vastausten perusteella koulun, kodin, kiusaajan ja kiusatun välisiä keskusteluja tulisi lisätä.

7.2.1 Kiusaamisen seuraamukset

Tutkimusvastauksissa selvisi, että oppilaat toivoivat kiusaajille kovempia seuraamuksia kiusaamistilanteista. Oppilaat mielsivät, ettei riittävä seuraamus kiusaamistilanteesta ollut Wilman kautta lähetettävä viesti kiusaajan huoltajille. Oppilaat toivoivat laajempaa yhteistyötä koulun, kiusaajan ja kiusatun sekä huoltajien välille. Oppilaat ehdottivat myös kovempia rangaistuksia kiusaajille, mutta vastauksista ei ilmennyt, minkälaisia rangaistusmetodeja oppilaat toivoivat.

”Siten että vanhemmat puuttuisivat kaikkeen kiusaamiseen ja että myös opettaja puuttuisi kiusaamiseen paremmin.”

”Puuttumalla tilanteisiin nopeammin ja ottamalla yhteyttä kiusaajaan ja kiusatun vanhempiin. Kiusaajalle pitäisi tulla enemmän seurauksia kuin vaikka Wilma -viesti.”

”..että vanhemmat puuttuisivat kaikkeen kiusaamiseen ja että myös opettaja puuttuisi kiusaamiseen paremmin.”

”Kunnolliset rangaistukset kiusaajille.”

7.2.2 Ryhmäyttäminen

Ryhmäyttämisen koettiin edesauttavan kiusaamisen vähenemistä oppilaiden keskuudessa. Hyviksi ryhmäyttämisen muodoiksi oppilaat mainitsivat yhteisten lauta-

pelien pelailun, ryhmätöiden tekemisen ja kiusaamistilanteen julkituomisen luokkatilanteessa, jolloin yhteishengen odotettiin nousevan koko luokan keskuudessa. Oppilaat kokivat, että ryhmäytämisen tulisi olla opettajalähtöistä.

”Tehdä jotaki yhteisiä juttuja, missä kiusatut ja kiusaajat toimii yhdessä esim. lautapelit. Semmonen aktiviteetti mistä ei voi suuttua.”

”Tekemällä enemmän ryhmätöitä.”

”Yhteisiä lautapelejä, joista ei voi suuttua.”

”Ehkä tuomalla asiaa enemmän julki esim. luokassa oppilaiden kesken.”

7.2.3 Ajatus- ja käytösmallien muuttaminen

Oppilaiden mielestä koulukiusaamisen ehkäisemisessä tärkeää on oppilaiden ajatus- ja käytösmallien muuttaminen. Vastauksista ilmeni, että toisten ihmisen hyväksyminen sellaisina kuin he ovat, on ensiarvoisen tärkeä kiusaamisen ehkäisemisen keino. Lisäksi vastausten perusteella oppilaiden ja opettajien tulisi lisätä omaa tietouttaan oppilaiden kotioloista.

”Ei saisi kiusata ketään esim. ulkonäön perusteella. Pitäisi olla kaikkien kaaveri.”

”..kaikkien pitää olla sulassa sovussa.”

”Mun mielestä kiusaamista ehkäistään olemalla mukava toiselle tai yleensä kaikki ihmisille.”

”..että hyväksytään kaikki sellaisina kuin ne on.”

”Ihmisiä, jotka kiusaavat, niillä voi olla kotona asiat huonosti tai niitä on itse kiusattu, ja he haluavat purkaa sitä muihin ihmisiin. Opettajien tulisi

tietää, minkälaista muilla on kotona, että he voisivat ymmärtää ja auttaa heitä.”

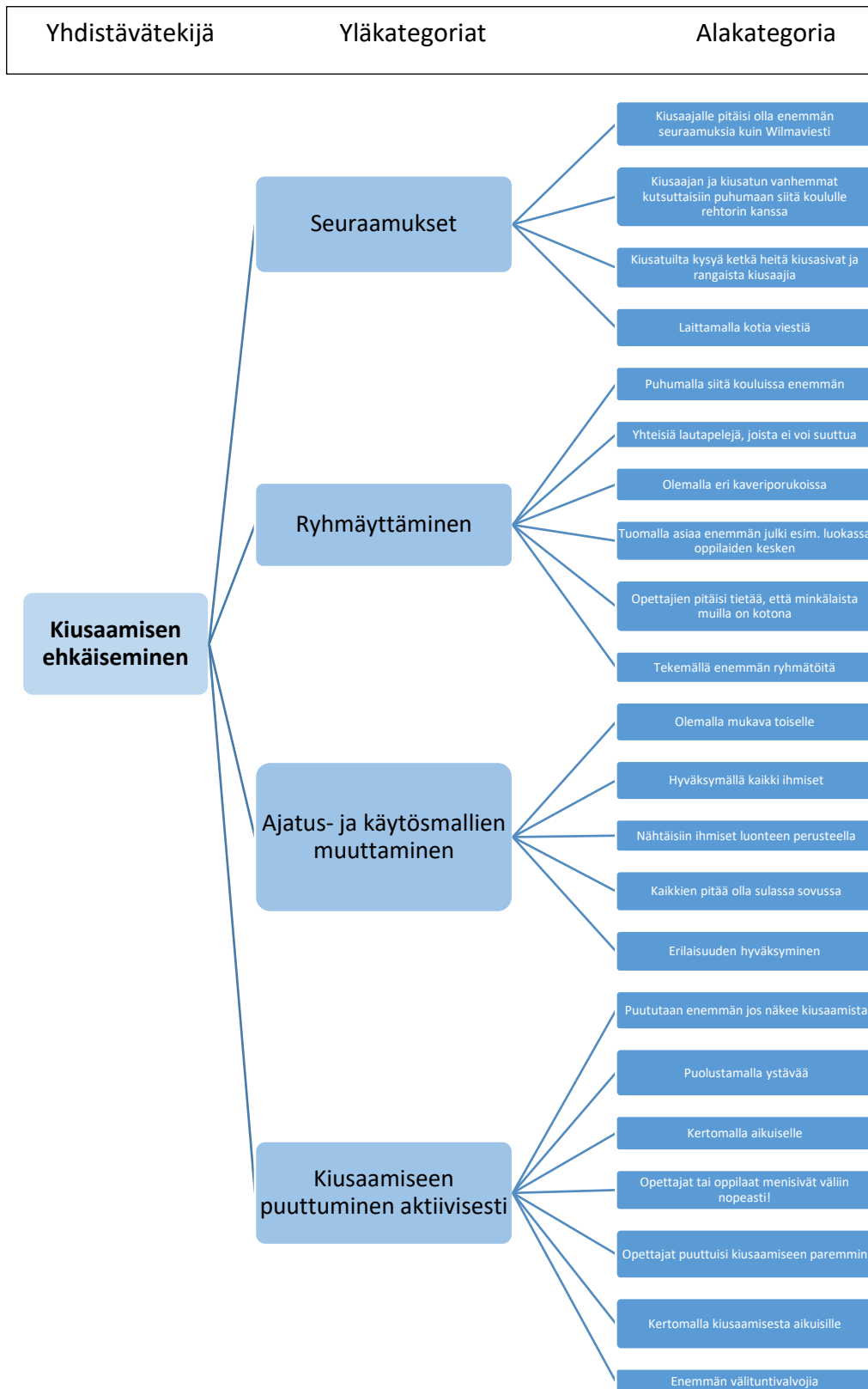
7.2.4 Kiusaamiseen puuttuminen aktiivisesti

Oppilaat toivoivat koululta aktiivisempaa otetta kiusaamistilanteisiin puuttumisessa. Opettajan tai muun välituntivalvojan tulisi tarttua jokaiseen kiusaamistilanteeseen välittömästi, tai vaihtoehtoisesti toisen oppilaan tulisi puolustaa ystävää kiusaamistilanteissa. Vastauksista ilmeni myös välituntivalvojen lisäämisen tarve, sillä se nopeuttaisi kiusaamistilanteisiin puuttumista ja helpottaisi kiusaamistilanteiden huomaamista.

”Mun mielestä tulis puollustaa ystävää, jos sitä kiusataan.”

”Vaikea kysymys. Ehkä enemmän välituntivalvoja ja kiusatuilta voisi kysyä ketkä heitä kiusasivat ja rangaista kiusaajia.”

”Tarvitaan lisää välituntivalvoja.”

Taulukko 2 Kiusaamisen ehkäiseminen

8 TULOSTEN TARKASTELU

Tässä luvussa käydään läpi tuloksia. Lisäksi käydään läpi tutkimuksen eettisyyttä sekä luotettavuutta. Lopuksi kerrotaan opinnäytetyöstä oppimisprosessina.

8.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen tärkeimpänä tavoitteena oli selvittää, millaista koulukiusaamista ilmenee ja miten alakouluikäisten mielestä koulukiusaamista voitaisiin ehkäistä. Opinnäytetyössä kiusaamista tutkittiin sanattoman, sanallisen, toiminnallisen ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan kiusaamisen muodoilla. Aikaisemmat tutkimukset ovat tutkineet kiusaamista 7-15-vuotiaiden keskuudessa, joten tämä tutkimus kohdistettiin ikäluokkien 10-12-vuotiaiden keskuuteen. (Toivanen 2017, 66.)

Tutkimustulosten perusteella koulukiusaamista koettiin pääasiassa sanattoman ja sanallisen kiusaamisen kautta. Toiminnallinen kiusaaminen nähtiin fyysisenä kaajoamisena toiseen ihmiseen, mutta sitä ilmeni vähemmän tutkittavien vastauksissa. Toiminnallista kiusaamista kuvailtiin muun muassa potkimisena, lyömisenä, kuristamisena tai tavaroiden varasteluna. Sanallinen kiusaaminen taasen ilmeni muun muassa haukkumisena, nimittelynä, lällättelynä ja pahan puhumisena toisesta. Ilkeät sanat ja arvostelut vaikuttavat negatiivisesti nuoren itsetuntoon, jolla saattaa olla kauaskantoisia seurauksia nuoren elämässä. Negatiivinen ajattelumalli itsestä luo nuorelle huonon itsetunnon, joka näkyy muun muassa pelkoina ja kelpaamattomuuden tunteina. (Toivanen 2017, 68.) Tutkimuksessa selvisi, että kiusaaminen kohdistui yleensä ulkonäköön, kuten atooppiseen ihoon tai ihon väriin. Aiemmissa tutkimuksissa on ilmennyt, että kiusattu yleensä poikkeaa muusta verrokkiryhmästä esimerkiksi ulkonäöllisesti tai toimintatavoiltaan. (Pitkänen 2021, 51.)

Sanaton kiusaaminen ilmeni vastauksissa muun muassa ärsyttämisenä, leikistä pois jättämisenä tai syrjimisenä. Kiusaamisen muoto tuo muille tunnistettavuuden haasteita, sillä sanaton kiusaaminen ei välttämättä näyttäydy niin selkeästi kuin toiminnallinen tai sanallinen kiusaaminen. Sanattomasta kiusaamisesta voidaan puhua myös hiljaisena kiusaamisena. Kyseiseen kiusaamisen muotoon ei ole mahdollisuuksia puuttua yhtä voimakkaasti kuin muihin kiusaamisenmuotoihin vaan se on paremminkin kiinni oppilaiden ajatus- ja toimintamalleista. Kiusaamisen ehkäisemisessä oppilaat olivatkin mieltäneet tärkeäksi kohdaksi ajatus- ja toimintamallien muuttamisen. Aiemmin tutkitun tiedon mukaan oppilaiden keskinäinen kunnioitus ja kohtelias käyttäytyminen toisiaan kohtaan vaikuttavat siihen, minkälaisissa väleissä he ovat keskenään. (Pitkänen 2021, 56.)

Koulukiusaamisen ehkäisemisessä oppilaat mielsivät avainasemaan opettajat ja muun koulun henkilökunnan, kuten välituntivalvojat. Oppilaat ovat kuitenkin valmiita tekemään töitä kiusaamisen ehkäisemiseksi, mutta aloitevastuun kiusaamisen ehkäisemisessä oppilaat näkivät olevan opettajilla tai muulla koulun henkilökunnalla. Vastauksista nousi esille etenkin opettajalähtöinen ryhmäyttäminen. Hyviksi ryhmäyttämisen muodoksi oppilaat mainitsivat muun muassa ryhmätöiden tekemisen tai lautapeliä pelailun. Tervosen (2012, 56.) mukaan opettajalähtöinen ryhmäyttäminen on tärkeää etenkin uusien luokkien keskuudessa. Sosiaalinen puoli koetaan koulumenestystä tärkeämmäksi tekijäksi hyvän yhteishengen luomisessa.

Oppilaat toivoivat opettajan ottavan esille luokkatilanteessa kiusaamistapaukset sekä lähettävän kiusatun kotiin tietoa kiusaamistilanteesta. Opettajan tulisi kertoa oppilaille kiusaamisen kauaskantoisista seuraamuksista sekä todellisista vaaroista. Aiemmin tutkitun tiedon mukaan yhteisen keskustelun kiusaamisesta ja sen varjo- puolista oppilaiden ja opettajan välillä ajatellaan vähentävän kiusaamista. Kiusaamistilanteisiin puuttuminen luokan keskuudessa antaa kuitenkin herkästi kiusaajalle pysyvän ”leiman” kiusaajana, jolloin kiusaajan on vaikea lähteä muuttamaan toimintaansa. (Konttinen 2010, 80; Koistinen 2012, 64.)

Vastausten mukaan oppilaat toivoivat kiusaajille kovemmat seuraamukset tai rangaistuksen, sillä kokivat ettei pelkkä Wilma -viesti huoltajille ollut riittävä keino kiusaamiseen puuttumisessa. Osittain avoimeksi kysymykseksi jäi kuitenkin se, millainen rangaistus oppilaiden mielestä kiusaajalle tulisi antaa. Yhdeksi keinoksi oli kerrottu keskustelu kiusaajan, huoltajien ja rehtorin välillä kiusaamistilanteesta, mikä on osittain yhtenäistä aiemman tutkimuksen kanssa, jossa oppilaat ovat ehdottaneet kiusaamirangaistukseksi muun muassa puhuttelun tai työraugaistuksen. (Koistinen 2012, 64.) Rangaistusmetodia tulee kuitenkin pohtia monelta eri kantilta, sillä rankaiseminen antaa herkästi kiusaajalle aiemmin mainitun pysyvän ”leiman”, jonka seurauksena omaa käytöstä on vaikea lähteä muuttamaan positiiviseen suuntaan. Kiusaamistilanteista tulisi keskustella rennosti ja ymmärtää myös kiusaajan näkökulma. (Konttinen 2010, 80.)

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi saattaa olla haastavaa, sillä yleensä tällaista tutkimusta tekee yksi tutkija ja vaarana on tutkijan sokaistuminen omille päätelmilleen. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin voidaan käyttää tutkimuksen uskottavuutta, siirrettävyyttä, riippuvuutta sekä vahvistettavuutta. Tietyt perusasiat tulee olla selkeitä, kuten käsitteiden ja kontekstin perusymmärrys, metodologinen ja kielellinen perusymmärrys sekä tutkijan että lukijan kyky loogiseen ajatteluun. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 197–198.)

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tulokset ja analysointiprosessi ovat esitetty selkeästi. Uskottavuutta lisää se, miten hyvin tulosten luokittelu erilaisin taulukoin ilmaisee aineistoa. Tällöin korostuu myös tulosten validiteetti eli kuvaako tutkimus sitä, mitä sillä on tarkoitus selittää. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198.) Tämä tutkimuksen uskottavuutta lisää se, että tulosten johtopäätökset on otettu suoraa oppilaiden vastauksista ja ne on esitetty selkeästi kategorioituina

omaan taulukkoonsa. Tutkimuskysymyksiin ja -tavoitteisiin saatiin tutkimuksen avulla riittävät vastaukset.

Vahvistettavuus käsittää, että toinen tutkija voi myötäillä tutkimuksen vaiheita ja ymmärtää, miten tuloksiin on päädytty. Tulee huomioida, ettei laadullisessa tutkimuksessa saman aineiston perusteella päädytä aina samoihin tutkimustuloksiin, sillä erilaiset tulkinnat kasvattavat ymmärrystä tutkimusongelmasta. (Kylmä, Vehviläinen-Julkunen & Lähdevirta, 2003.) Tutkimuksen tulokset on pyritty avaamaan mahdollisimman selkeästi, eikä tutkija ole antanut omien henkilökohtaisten kokemusten vaikuttaa tutkimustuloksiin. Jokainen vastaus on ollut tutkittavien subjektiivinen eli yksilöllinen kokemus. Subjektiivisten kokemusten lukeminen saattaa toisinaan johdattaa eri tutkijan eri päätelmään, joten tutkittavien ilmaisujen luokittelu on helpottanut kokonaiskuvan luomista tutkimustuloksista.

Siirrettävyydellä viitataan siihen, että tutkimuksen tulokset ovat siirrettävissä toisiin samanlaisiin tilanteisiin eli tutkimusympäristöihin. Tämä edellyttää tarkkaa kuvausta esimerkiksi tutkimukseen osallistuneiden taustamuuttujista. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 198.) Tutkimus olisi helposti siirrettävissä toiseen ympäristöön, sillä tutkimus ei ole sidonnainen tiettyyn paikkaan tai aikaan. Lisäksi tutkimuksen pystyisi toteuttamaan myös sähköisesti eikä se vähentäisi tutkimuksen luotettavuutta. Taustamuuttujista on tutkimuksessa annettu riittävä kuvaus.

Reflektiivisyydellä tarkoitetaan tutkijan omien mielipiteiden ja näkemysten vaikutusta tutkittavaan asiaan (Kylmä, Vehviläinen-Julkunen & Lähdevirta, 2003) Tutkija on pyrkinyt pysymään mahdollisimman puolueettomana koko tutkimuksen ajan eikä anna omien kokemusten vaikuttaa tutkimustuloksiin tai päätelmiin.

Tutkimuksen aihe on pyritty rajaamaan selkeästi käsittelemään koulukiusaamisen ilmenemistä ja ehkäisymenetelmiä. Lähteiksi on etsitty luotettavaa sekä ajantasaista tietoa koulukiusaamisen ilmenemistä ja minkälaisia tukitoimia kouluilla on käytössä kiusaamisen ehkäisemiseksi. Tutkija teki kyselylomakkeen itse ja aineisto on kerätty avoimilla kyselylomakkeilla, joihin tutkittavat ovat saaneet omin sanoin

kertoa kokemuksiaan ja ehdotuksiaan, joten vastaukset eivät olleet ennalta määriteltäviä monivalintavaihtoehtoja. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen reliabiliteettia kuitenkin laskee tutkimukseen osallistuneiden nuori ikä ja siitä johtuneet niukat vastaukset.

Tutkimuksessa käytetyt lähteet ovat ajantasaisia ja koulukiusaamisen ehkäisymenetelmät sekä toimenpideohjelmat ovat voimassa olevia. Mikäli tutkimus toistettaisiin, toisi se lisätietoutta kiusaamiskokemuksista ja uusia ehdotuksia kiusaamisen ehkäisemisen tueksi.

Tutkijalle oli tärkeää olla paikalla tutkimushetkellä tutkimuksen luotettavuuden kannalta, mutta maailmalla ja Suomessa vallitseva koronatilanne oli estää tutkijan mahdollisuuden olla paikalla tutkimushetkellä. Koulun johtajan suostumuksella tutkija kuitenkin pääsi koululle keräämään tutkimusaineistoa. Tutkimuksen avulla saavutettiin keskeiset tavoitteet ja löydettiin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Koulukiusaaminen on aiheena mittava ja sitä voidaan tutkia monesta eri näkökulmasta.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä on tutkimustieteellinen neuvottelukunta yhdessä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatinut tutkimuseettiset ohjeet. Rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimusten tulosten tallentamisessa, tarkastelussa, arvioinnissa sekä esittämisessä ovat tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita tutkimustyön tulee noudattaa. Eettisesti kestävä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmät kuuluvat myös hyvään tieteelliseen käytäntöön. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012)

Alle 15-vuotiaiden katsotaan tarvitsevan erityistä suojelua tutkimuksissa, koska heillä ajatellaan olevan ikänsä, kehitystasonsa ja ymmärryksensä vuoksi rajalliset

mahdollisuudet tehdä itsenäisiä ja järkeviä päätöksiä tutkimukseen osallistumisesta sekä ymmärtää tutkimuksesta seuraavia hyötyjä ja haittoja. (Rutanen & Vehkalahti 2021, 13.) Ennen tutkimusta huoltajille lähetettiin Wilman kautta Google Forms -kyselylomake suostumuksen saamiseksi. Rutanen & Vehkalahti (2021, 14.) mukaan alle 15-vuotiaankaan osallistuminen tutkimukseen ei saisi olla yksinomaan huoltajan päätös, vaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja osallistua tietoon perustuvan suostumuksen antamiseen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, joten tutkittaville tarjottiin mahdollisuus kieltäytyä tai keskeyttää tutkimukseen osallistuminen tutkimushetkellä. Itsemääräämisoikeutta ja vapaaehtoisuuden periaatetta on noudatettava siitä riippumatta, onko tutkimukseen saatu huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumus. Tähän tutkimukseen osallistuivat kuitenkin vain huoltajalta luvan saaneet oppilaat. (Rutanen & Vehkalahti 2021, 14.)

Henkilötietoja sisältävän tutkimusaineiston käsittelyä ohjaavia keskeisiä periaatteita ovat suunnitelmallisuus, vastuullisuus ja lainmukaisuus. Suunnittelussa on otettava asianmukaisesti huomioon tutkimusaineiston käsittelyyn liittyvät riskit tutkittavien ja muiden henkilöiden kannalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.) Tutkimuksessa ei kerätty tarkkoja henkilötietoja anonymiteetin säilymiseksi. Vastaukset haluttiin pitää tutkijan ja tutkittavien välisenä tietona, joten tutkija oli paikalla tutkimusta tehdessä ja tutkimuslomakkeet palautettiin suljettavaan kirjekuoreen. Opinnäytetyössä otettiin huomioon Suomen tietosuojalaki. Tutkimusaineisto hävitettiin tutkimustulosten analysoinnin jälkeen.

Täytetyt kyselylomakkeet palautettiin tutkijalle suljettavaan kirjekuoreen. Tutkija noudatti salassapitovelvollisuutta ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita. Tutkimustulokset julkaistiin sellaisina kuin ne ovat. Yksittäisiä henkilötietoja, kuten sukupuolta, ei kuitenkaan julkaistu missään tilanteessa ja tutkittavien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019)

8.4 Tutkimus oppimisprosessina

Opinnäytetyön aihe valikoitu tutkijan oman mielenkiinnon ja tutkimisen halun mukaan. Tutkijan tavoitteena oli antaa kouluille lisäeväitä kiusaamisen ehkäisyyn ja tietoutta koulujen henkilökunnalle siitä, minkälaista kiusaamista alakouluissa esiintyy.

Joulukuussa 2020 tutkija aloitti kirjoittamaan tutkimussuunnitelmaa sekä etsimään tutkittua tietoa koulukiusaamisesta. Tutkimussuunnitelman rajaaminen keskeisiin aihealueisiin oli haastavaa, sillä koulukiusaamista pystyy tutkia monesta eri näkökulmasta. Aihelupalomake lähetettiin ohjaavalle opettajalle keväällä 2021.

Keväällä 2021 tutkija valitsi erään suomalaisen alakoulun, jossa tutkimus tultaisiin toteuttamaan. Opinnäytetyön toteuttamiseen pyydettiin alakoulun johtajalta lupa. Tutkimuslupa anottiin asianmukaisesti. Alakoulu ei halua tuoda nimeään julki oppilaiden anonymiteetin säilymiseksi. Saatekirjeet, kyselylomakkeet ja tutkimussuunnitelma kirjoitettiin loppuun helmikuussa 2021.

Lupalomake lähetettiin oppilaiden vanhemmille Google Formsin kautta paria viikkoa ennen tutkimuksen suorittamista. Aineiston kerääminen tapahtui maaliskuussa 2021 luokkatilanteessa. Aineiston keräämiseen kului aikaa yhden päivän verran. Tulokset analysoitiin induktiivisin sisällönanalyysillä kesällä 2021. Raportti valmistui syksyn 2021 aikana ja tulokset julkaistaan joulukuussa 2021.

Oppimisprosessina opinnäytetyö toi tutkijalle tietoutta toteuttaa kvalitatiivista tutkimusta noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä. Opinnäytetyö oli tutkijalle ensimmäinen tutkimus ja tutkimuksen toteuttamisen pitkäkestoisuus tuli tutkijalle yllätyksenä. Opinnäytetyön toteuttaminen antaa tutkijalle työelämään eväitä toteuttaa isompia projekteja yhteistyössä ulkopuolisten tahojen kanssa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käydään läpi tutkijan tekemiä johtopäätöksiä tutkimuksen perusteella sekä lopuksi annetaan jatkotutkimusaiheita.

9.1 Johtopäätökset

Näkökulmana tässä tutkimuksessa oli se, millaista kiusaamista kouluissa koetaan ja miten sitä ehkäistäisiin alakouluikäisten näkökulmasta katsottuna. Kiusaaminen on ilmiönä laaja, eikä sen tutkiminen ole niin yksiselitteistä. Kiusaaminen on aina henkilökohtainen kokemus, kuten tässäkin tutkimuksessa kävi ilmi. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että alakouluissa tapahtuva kiusaaminen on ilmiönä mittava ja pukee sisälleen niin fyysisen, sanallisen kuin sanattomankin kiusaamisen. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kiusaamisen moninaisuus tekee siitä ympärillä oleville aikuisille haasteellisen tunnistaa.

Tutkimuksessa selvisi, että oppilaat toivovat koulun henkilökunnalta aktiivista otetta kiusaamisen ehkäisemiseksi. Kiusaamisen vastaisessa aktiivisessa työssä on kuitenkin haasteensa, sillä se syö koulun resursseja ja vaatii laajaa tietämystä oppilaiden välisistä suhteista. Tämän tutkimuksen ja aiempien tutkimusten perusteella tiedetään, että opettajan voi olla vaikea puuttua kiusaamiseen sen tunnistettavuuden haasteiden vuoksi. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että opettajat sekä koulun muu henkilökunta tarvitsevat jatkuvaa koulutusta sekä uusinta tietoutta kiusaamisen muodoista ja sen ehkäisemisestä. Tämä lisää koulurauhan säilymistä ja helpottaa tilanteisiin puuttumista.

Vastausten perusteella sosiaalisen kiusaamisen muodot jätettiin lähes kokonaan kouluarjen ulkopuolelle. Tutkija uskoo, että puhelimien tai muiden älylaitteiden käyttö kouluaikana on minimoitu, joten oppilaat eivät miellä sosiaalista mediaa

kouluajaksi vaan vapaa-ajaksi. Tämä vähentää merkittävästi kouluajalla tapahtuvaa kiusaamista sosiaalisessa mediassa.

Tutkimuksessa saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että suurin osa oppilaista ovat halukkaita ehkäisemään kiusaamista yhteistyössä koulun ja kodin välillä. Opettajien ja huoltajien onkin hyvä miettiä, miten hyödyntää oppilaiden halukkuutta kiusaamisen ehkäisemisessä arkipäiväisissä toiminnoissa, ja miten luoda enemmän yhteenkuuluvuuden tunnetta oppilaiden keskuudessa. Oppilaat toivoivat kiusaajille kovempia rangaistuksia, mutta tutkimuksessa ei tarkemmin selvitetty, minkälaisia rangaistuksia oppilaat tarkoittavat. Tutkija jäi pohtimaan oppilaiden kykyä tunnistaa toimenpideohjelmia, sillä ne eivät nousseet esille tutkimusvastauksista kiusaamisen ehkäisymenetelminä eivätkä oppilaat mieltäneet niitä osaksi kouluarkea.

Vastausten perusteella vanhempien ja koulun välistä yhteistyötä haluttiin parantaa. Tutkimustuloksista kävi ilmi etenkin se, että oppilaiden mielestä huoltajien ja opettajan tulisi tehdä yhteistyötä koulukiusaamistilanteiden jälkipuinneissa. Vanhempien tulee saada tieto kiusaamisesta, mutta pelkkä Wilma -viesti ei ollut oppilaiden mielestä riittävä. Tämä voidaan ajatella oppilaiden tarpeena nähdä vanhemmat aktiivisemmassa roolissa kouluarjessa. Keskeistä olisi pohtia, miten vanhemmat saataisiin aktiivisemmin osallistumaan lasten kouluarkeen, ja miten voitaisiin parantaa koulun ja kodin yhteistyötä.

9.2 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimuksen kannalta keskeistä olisi tutkia tunnistavatko nuoret kouluissa käytettävien toimenpideohjelmien vaikutuksia tai koetaanko ne riittäviksi. Lisäksi keskeistä olisi tutkia vaikuttavatko toimenpideohjelmat kiusaamiseen määrään ja sen ennaltaehkäisemiseen.

LÄHTEET

Anias, P., Hyvärinen, T., Honkanen, H. & Männikkö, N. 2020. Nuorten kokema kiusaaminen sosiaalisessa mediassa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 53. Viitattu 2.2.2021. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440668>

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino. InPrint. Tampere.

Field, P. & Morse, J. 1988. Hoitotyön kvalitatiivinen tutkimus, aineiston kerääminen. Suomentanut Sandborg, E. Helsinki. Kirjayhtymä.

Gjerstad, E. 2015. Kuka on kukkulan kuningas? Bookwell Oy. PS-Kustannus. Jyväskylä.

Haataja, A., Konu, A., Koivisto A-M. & Joronen, K. 2017. Koulukiusaamisen ja psykosomaattinen oireilu 4.-6.luokkalaisilla tytöillä ja pojilla. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 54, 76-89.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen: huomaa, puutu, ehkäise. Kariston kirjapaino Oy. Kirjapaja. Helsinki.

Hamarus, P., Holmber-Kalenius, T. & Salmi, S. 2015. Opas kiusaamisen jälkihoitoon. Bookwell. PS-kustannus. Jyväskylä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Hästbacka, N. 2018. Monialainen verkostotyö ja koulukiusaaminen. Tapaustutkimus. Nuorisotutkimusverkosto. Unigrafia. Helsinki.

Juusola, M. 2015. Minä en suostu kiusattavaksi! Arkimedia Oy. Vaasa.

Kankkunen, P & Vehviläinen-Julkunen, K. 2015. Tutkimus hoitotieteessä. 3-4. PAINOS. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Kaski, S. & Nevalainen, V. 2017. Jo riittää: Irti kiusaamisesta ja kiusaajista. Kirjapaja. Helsinki

KiVa koulu. 2021. KiVa koulu -toimenpideohjelma. Viitattu 8.2.2021. <http://www.kivakoulu.fi>

Koistinen, E. 2012. Koulukiusaaminen – miten opettajan tulisi oppilaiden näkökulmasta siihen puuttua? Kasvatustieteiden pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83508/gradu05863.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Konttinen, T. 2010. ”Kiusaamisen lopettamiseen vaikuttavat eniten koulukaverit”. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/25522/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201011013025.pdf>

Kylmä, J., Vehviläinen-Julkunen, K. & Lähdevirta, J. 2003. Laadullinen terveystutkimus– mitä, miten ja miksi? Duodecim-lehti. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 1.11.2021. <https://www.duodecimlehti.fi/duo93495>

Liuska, K. & Turunen, T. 2015. Häijyherneitä ja lempeyslientä. Opas lasten ristiriitatilanteiden ehkäisyyn. Bookwell Oy. PS-kustannus. Jyväskylä.

Mielenterveystalo.fi. 2020. Selittämättömät fyysiset vaivat. Artikkel. Viitattu 28.12.2020 https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/tietoa_oireista/Pages/selittamattomat_fyysiset_vaivat.aspx

Mäkinen, M. & Peltola, O. 2009. Koulukiusaaminen. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

MLL. 2021. Kiusaaminen – mitä vanhemmat voiva tehdä? Artikkel. Viitattu 8.2.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/kiusaaminen-mita-vanhemmat-voivat-tehda/>

Opetushallitus. 2020:3a. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppaat ja käsikirjat. Helsinki. Viitattu 2.2.2021. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kiusaamisen-vastainen-tyo-kouluissa-ja-oppilaitoksissa>

Pauna, M., Karjalainen, K-M., Nurmi-Lüthje, I., Strömmer, K. & Lüthje, P. 2012. Internetpohjaisesta seurannasta tietoa koulutapaturmien ehkäisyyn. Lääkärilehti 67, 23/2012, 1827-1831.

Parkkinen, H. 2019. ”Se on varmaan jokaisen vanhemman pahin pelko et omaa lasta kiusataan” Vanhemmat lastensa koulukiusaamisen kohtaajina ja käsittelijöinä. Pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.

Pitkänen, J. 2021. Koulukiusaamisen sosiaaliset representaatiot nuorten eläytymiskirjoituksissa. Yhteiskuntatieteiden Pro Gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Poijula, S. 2021. Kiusaamisongelmaa on ratkottava avoimesti. Artikkel. <https://www-laakarilehti-fi.ezproxy.puv.fi/ajassa/keskustelua/kiusaamisongelmaa-on-ratkottava-avoimesti/>

Poutiainen, H. 2016. Mikä herättää terveydenhoitajan huolen? Väitöskirja. Lääketieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

Puusa, A. 2020. 145–146. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Toim. Puusa, A. & Juutti, P. Tallinna. Gaudeamus OY.

Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. WS Bookwell oy. PS-kustannus. Juva.

Rutanen, N. & Vehkalampi, K. 2021. Tutkimuseettisistä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka 2. Verkkojulkaisu. Nuorisotutkimusseura. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lasten_ja_nuorten_tutkimuksen_etiikka_ii_web.pdf

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2013. Mielenterveyden edistäminen kouluissa. Työpaperi 24/2013. Viitattu 1.2.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110540/URN_ISBN_978-952-245-949-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2017. Kouluterveyskyselyn tulokset. Viitattu 1.2.2021. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>

Tilastokeskus. Kvalitatiivinen tutkimus. Käsitteet. Viitattu 3.2.2021. https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html

Toivanen, A. 2017. ”Kiusaaminen jätti jäljet”. Kasvatuspsykologian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201706022433.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus kirjapaino Oy. Tammi. Jyväskylä.

Tuomi, T. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Vantaa.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Ohje. Viitattu 9.2.2021

Veenstra, R., Lindenberg, S., Huitsing, G., Sainio, M. ja Salmivalli, C. 2014. The Role of Teachers in Bullying: The Relation Between Antibullying Attitudes, Efficacy, and

Efforts to Reduce Bullying. *Journal of Educational Psychology*, 1-9. Viitattu 10.09.2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Kiusaamisen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa sekä toisella asteella. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16. Helsinki. Viitattu 8.2.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160694/okm16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LIITTEET

Liite 1

Hei Sinä siellä!

Olen Vaasan ammattikorkeakoulun kolmannen vuoden sairaanhoitajaopiskelija. Teen opinnäytetyötä aiheesta ”Koulukiusaaminen 4.-6.-luokkalaisten keskuudessa”. Tarkoitukseni on tutkia, mitä koulukiusaaminen on tänä päivänä ja saada teidän, oppilaiden, ääni kuuluviin koulukiusaamisen ehkäisyssä. Sinun vastauksesi ovat erittäin arvokkaita!

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivon sinun kuitenkin vastaavan kyselyyn. Näin saataisiin koululle enemmän tietoutta puuttua koulukiusaamiseen, ja te saisitte tuoda omia mielipiteitänne opettajien tietoisuuteen. Sinulla on loistava tilaisuus kertoa nimettömästi oma mielipide!

Kyselylomakkeen täyttämiseen kuluu aikaa noin 20 minuuttia. Lomakkeet täytetään ja palautetaan suljettavaan kirjekuoreen.

Käsittelen kyselylomakkeita luottamuksellisesti. Tutkimustulokset käsitellään ryhmänä, eikä kenenkään vastauksia julkaista niin, että henkilöllisyys voisi mitenkään paljastua. Kirjoitathan selvällä käsialalla omin ajatuksin.

Jos jäi kysyttävää tai kerrottavaa, voit laittaa minulle sähköpostia.

Kiitos vastauksista, ne ovat arvokkaita tutkimuksen kannalta!

Sanna Keko, sairaanhoitajaopiskelija

Sähköposti: e1600070@edu.vamk.fi

